

תז הלכות נמילת ידים קנחקנט

יז כל האוכל בלא נגיבו ידים כאלו אוכל לחם טמא קטו שנאמר קטו ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא כגוים אל תקרי לחמם אלא לח מים קטו ועוד לחמם טמא כגוים טמא בלא נגיבו ידים קטו.

יש מפרשים קטו שמואה זו היא ממים הראשונים שנמאו מהידים אם אין בהם רביעית קטו ואף שמים השניים מטהרין את הראשונים מ"מ לכתחילה צריך להעביר את הראשונים לגמרי ע"י נגיבו ולא די שיתגבבו מאליהן אלא צריך לשפשפן קטו במפה או בשאר דברים שהשפשוף מטהרין ביותר קטו אבל המטביל ידיו קטו וכן הנוטל שתי ידיו בבת אחת ושופך עליהם רביעית בבת אחת וכן אם שפך על ידו אחת רביעית וכן שפך על חברתה שאין שם מים ממיאם כלל א"צ לנגבן קטו ומ"מ יש בו משום מיאום אם דעתו קצה עליו קטו.

יש מפרשים קטו שמומתן היא מאיסתן שדבר מיאום קרוי טמא כמו שאמר הכתוב לחמם טמא וגו' וה"ה אם שפך רביעית בבת אחת ולא הקילו אלא במטביל לפי שלא חשו חכמים לתקן נגיבו לטהר הידים ממאוסותן אלא כשמתהרן במטהרה שתקנו חכמים שהיא נמילה בכלי אבל כשמתהרן בטבילה שהיא כעין מטהרה של תורה שהיא טבילה לא חשו לתקן בה כלום ויש להחמיר בדבריהם קטו:

יח אל ינגב ידיו בחלוקו מפני שקשה לשכחה קטו:

יט כשהוא נוטל ידיו נוטל ימין תחלה קטו ואחר כך יד שמאל וכן בכל פעם שרוחץ ידיו רוחץ של ימין תחלה כמ"ש בס"י ב"ק:

קנט באיזה ידים נומלין וכיצד יבאו המים לידיו ובו ב"ה מעיפים:

א אין נומלין לידים אלא מכלי"א שסמכו מהרת ידים על הזאת מי תמאט: או על קידוש ידים ורגלים במקדש: שהיו צריכים כלי שבקידוש ידים ורגלים נאמר וקעשת כבוד וגומר ורחצו ממנו וגומר ובמי תמאט נאמר ונתן עליו מים היים אל כלי:

קעח תשב"ן ס' רפג. ת"א ס"ק ת.
קעט שבת סא, א. דיקא נסי פרשת עקב ד"ה ואכלת. ת"א ריש תפימן. ו"ה בספר נג"ו למערה ס"ה (נראה תורת מנחם שם. העני"ב תשס"ג ע' 13. תשע"ג ע' 18 ו"ג 22). ושם: אך ע"פ הקבלה יקח הבלו עם המים ביד ימינו תחלה בל. ו"ה בספר נמילה ד"ה לכתחלה. לעיל ס' ד מדר"ק ס"ה.
קפ מנה"כ ס"ד תש"ג.

סימן קנט
א תוספתא פ"ק דידים מ"ב. חולין ק"ז, א. מור ושוע"ט ס"א.
ב (הג"ח) בה"ג ברכות פ"ג (ב, ב). הובא ברשב"א חולין שם ד"ה מנופת. מ"א ס"א א. וראה גם לקמן ס"ד ו"ס"ב.
ג בה"ג דשב"א ונ"א שם. וראה גם לקמן ס"ה ס"ה קמא ס"ה.
ד שנות ל' הדיש.
ה כמבדכ יש, י.

קסה טוטה ד, ב. מור ושוע"ט ס"ב.
קסו יחזקאל ד, ג.
קסז טו.
קסח מרכיבי ברכות רמז קצב. מור.
קסט ב"ד ד"ה בתב הדמרכי.
קע כדלקמן רס"י קטב.
קעא תוספתא ידים פ"א ה"ב, לפיכך הר"ש שם פ"ב מ"ב (וראה לקמן ס"ה קטב ס"ה).
קעב ו"ה לקמן ס"ה קטב ס"א "משום מטהר ויתרה". ומכ"ש אם שפך על כל יד שטיפה אחת מנורבת כשתים, שחייב לנגבן (ולא רק לטהרה ויתרה), כדלקמן שם ס"ד.
קעג תוספתא ידים פ"ב ה"א. מרכיבי ברכות רמז רב. שוע"ט ס"ה. ו"ה לקמן ס"ה קנט סכ"ה. ס"ה קטב ס"ד.
קעד ב"י שם.
קעה ת"א ס"ק ה.
קעו רש"י ב"ב של שלמה חולין פ"ח ס"ה לפי. ס"ז ס"ק יג.
קעז מ"ז נ"א שם.

הלכות נשילת ידים קנט

ב כל הכלים כשרים אפי' כלי גללים כלי אבנים כלי ארמה¹ שאינם חשובים כלים לענין טומאה²:

ג צריך שיהא הכלי מחוץ רביעית³ ואם אינו מחוץ רביעית אין נוסטין ממנו לידים אפי' רוצה למלאותו ב' וג' פעמים⁴:

ד ואם ניקב בכונס משקה⁵ דהיינו שאם ירחקו אותו לתוך מים יכנסו המים בתוכו דרך הנקב והוא גדול מנקב שהמשקין שבתוך הכלי יוצאים בו⁶ או במל מתורת כלי.

ואין נוסטין ממנו לידים אפי' אם הוא מחוץ רביעית מן הנקב ולמטה אם נוטל דרך פיו למעלה כי מה שממנו מן הנקב ומלמעלה אינו חשוב כלי ונמצא שאין המים באים על ידו מהכלי⁷.

(ואפי' אין בו מים אלא מהנקב ולמטה מ"מ כששופכם על ידיו דרך פיו הם באים על ידיו מבח דבר שאינו כלי⁸ שמכח הכלי לא היו באים שם על ידיו שהן סמוכות לפי הכלי דהיינו שאם מה שהוא למעלה מהנקב לא היה כלל והיו המים שופכים מלמטה ממקום שהנקב שם לא היו שופכין על ידיו כלל אם היה אוהו ידיו במקום שאוהון עכשיו סמוך לפי הכלי כששופך למעלה דרך פי הכלי.

אלא א"כ מנביה שולי הכלי גבוה יותר מפיו שאז ודאי אף אם מה שלמעלה מהנקב לא היה כלל היו המים הולכים ממעלה למטה על ידיו דרך הנקב כמו שהולכים עכשיו דרך פי הכלי והוא הדין אף אם אינו מנביה כל כך אלא שהנקב הוא סמוך לפי הכלי ומנביה שוליו קצת בענין שהקלוח היה הולך על ידיו אף אם לא היתה חתיכות הכלי שלמעלה מהנקב שהקלוח הולך עליה רק שהיו חתיכות הכלי שכצדדי הקלוח שלמעלה מהנקב שצדדים אלו מונעים את המים מלהתפשט לצדדין ואף שמיניעתן זו היא מבח דבר שאינו כלי אין בכך כלום כמו שיתבאר⁹).

ואם נוטל דרך הנקב מותר בכל ענין כיון שמחויץ רביעית ממנו ולמטה¹⁰ ואצ"ל אם שבר והסירו מה שלמעלה מהנקב¹¹:

ה אבל אם אינו מחויץ רביעית מהנקב ולמטה אע"פ שיכול לקבל רביעית כשיטמונו על צדו¹² כגון שתיוקן והרחיב מקום מושבו שלא ישפכו ממנו מים כשיטמונו על צדו¹³ וכן תביט שנהלקה לארבה שהיא מקבלת על דופןה כשהיא שוכבת בלי שישמכוה דבר אחר

1 משונה פ"ק ידיו שם. מור ושוע"ש.

2 ר"ש שם. מ"א ס"ב.

3 ח חזקין ק"ז, א. מור ושוע"ש מ"א. וכ"ה בסדר נג"י למעדה ס"ב.

4 ט הרב רבינו יונה פ"ח דברכות (טב, א ר"ה כ"ל).

5 י חזקין שם. מור ושוע"ש מ"א.

6 יא נדה מט, א. מור ושוע"ש שם.

7 יב השב"א חולין שם ד"ה ולענין שיעור, ובתורת הבית בית א סף שער ג, בשם ב' דתרונוה ס' עמ. רא"ש

חולין פ"ח ס' מו. טור ושוע"ש שם. וכ"ה בסדר נג"י למעדה ס"ב. וראה ברי השלחן ס' לה ס"ג.

9 יג ט"ז סף ס"ק א (ונג' רא"ש פ"ה דפרה מ"ז ד"ה ענין).

10 יד ע"ב התרונוה ס' טו. ונג' מ"ש לקמן סף ס"ד.

11 וראה פתחא ושא ס"ק ג. תהלה לר"ד ס"ק ה. מחשבות

בעצה א"ח ס' פ. ובסדר נג"י למעדה שם לא הביא קולא ז'.

טו ס' דתרונוה ס' עמ. רשב"א ורא"ש חולין שם. טור ושוע"ש ס"ב. וראה גם לקמן ס' י'. וראה תהלה לר"ד ס"ק

א. ברי השלחן ס' לה ס"ג ג' ובענינות שבסוף החלק. חקרי הלכות ח"ו לד, ב.

טז כלים פ"ל מ"א, לפירוש הרמב"ם ור"ש שם. מ"א ס"ק ג, דמועיל אף כשתבטל לגבוי מתורת כלי (ברלבן ריש ס"ה).

יז תוספתא ידים פ"א ה"ד, לפירוש הב"י סף ד"ה כתב הרמב"ם.

יח מ"א ס"ק ג (דלא מני במוה שתיוקן מקום מושבו עד שהחליק מקום השברים, ברעליל סף ס"ד). וראה

תהלה לר"ד ס"ק ב.

הלכות נשילת ידים קנט

תט

אין נוטלין ממנה לידים^ט לפי שכל כלי שאינו יכול לקבל כשהוא יושב על שוליו אלא כשמטתו על דפנו אינו נקרא כלי אלא שבר כלי הואיל ואין משתמשין בו כשהוא יושב על שוליו^י ויש מקילין^{יא} בכל שבר כלי שיכול לקבל רביעית בלי שיסמכוהו בדבר אחר ויש לסמוך על דבריהם להקל בדברי סופרים.

אבל אם אינו יכול לקבל רביעית אלא ע"י סמיכה לדברי הכל אין נוטלין ממנו^{יב} ואילו הוא שלם^{יג} אם מתחילתו נעשה לקבל שלא ע"י סמיכה ואח"כ נפתח קצת במקום מישבו שאין בו נקב^{יד}:

ז לפיכך^{טז} מנופה של חבית שיש בה בית קיבול רביעית אין נוטלין ממנה^{טז} מפני שהיא חדה ואינה מקבלת רביעית שלא מסומכת^{יז} ואם הרחיבה מלמטה עד שהיא מקבלת רביעית כשהיא יושבת שלא מסומכת נוטלין ממנה^{יח} ואף על פי שמתחלתה לא נעשית לקבלה אלא לכיסוי^{יט} והואיל ועכשיו היא מתוקנת גם לקבלה^כ אבל כל כיסוי שלא תוקנו לקבלה אע"פ שיכול לקבל כשהוא יושב שלא מסומך כגון כיסוי דומקין אין נוטלין מהו^{כא} ויש מקילין^{כב} בכל כיסוי הכלים לומר שהם חשובים עשויים לקבלה הואיל והרגלים לפעמים ליתן להוכם מעט משקה^{כג} ואפי' כיסוי שאינה יכולה לישב שלא מסומך מפני החרוד שבתחתיתו כגון כיסוי קדרה וכיוצא בה רגילים לפעמים (להזמין^{כד}) להפכו על פי הקדרה ולתת לתוכו מעט רוטב^{כה} ולפיכך נוטלין ממנו לידים אם יכול לישב שלא מסומך אע"פ שלא תוקנו לקבלה כגון שנשבר החרוד מאליו ויש להחמיר כסברא הראשונה:

ז כלי שאינו יכול לישב שלא מסומך אלא שאף אם לא יסמכוהו וישפכו המים ממנו ישאר מהם רביעית נוטלין ממנו לידים מאותם המים שמחזיק אף כשמוטה על צדו אבל לא ממים יתרים שמחזיק כשאוהזין אותו בידים כמישור שהם אינם באים מבח כלי^{כו}. וכן כלי שניקב ונוטלין ממנו דרך הנקב אין נוטלין אלא ממים שמחזיק עד הנקב אבל לא ממים שמנקב ולמעלה שהם אינם באים מבח כלי אע"פ שבאים דרך הנקב^{כז}:

ס"ט (ב"י ד"ה כלי שחלת).
ל פירוש הרא"ש שם. ב"י שם (צריכה תיקון). בי"ח סוף ד"ה שבר כלי (וצריך תיקון).
לא ד"ה שם. רשב"א ב"י הא' בתורת הבית שם. וכרעה זו פסק בספר נתיב לפעודה ס"ד. ושם: ואפילו אם רגילין ליתן לתוכן מעט משקה לפיקים (מ"א ס"ק ה').
לב משמעות ה'תום' חולין שם. פ"ה ד' בתורת הבית שם. ב"י סוף ד"ה שבר כלי, משמעות כמה פוסקים.
לג ט"ז ס"ק ה'. וז"א ס"ק ה'. ומדלקמן ס"ח כובעים של לבדים, וש"כ.
לד למעוטי כובעים של לבדים, שאין מוצינים אותם, כדלקמן ס"ח (וגם שם כחבו רבנו בני חזקוני ענינו, ככל ההלכות שמתפסק בהן).
לה כלים פ"ב פ"ה. וז"א שם.
לו ס' ה'תרומה. ס"ה ע"ג. הנהגות מיימנות הל' ברבות פ"ו אות ט.
לז ע"י ב"י ד"ה הא' רמבשרגן נבי ברא, ולקמן ס"ה, דרחה שאני הואיל ונעשה מתחלתו לקבל על"י ברא וזה עיקר השמיעו.

יט משנה ידים פ"א מ"ב (רפנת הכלים), לפירוש המ"א שם משמעות המוסקין.
כ מ"ז ס"ק א. משא"כ כשנשבר למעלה ונשאר יושב על שוליו, כדלעיל ס"ד.
כא תום' חולין ק"א, א ד"ה מנופת (לענין רפנת הכלים שהיא מנועם שאינה יושבת אלא מסומכת). רא"ש חולין פ"ח ס' טו. טו"ד. ב"י שם וסוף ד"ה שבר כלי.
כב ראה כלים פ"ב מ"ב.
כג מור ושורין ס"ג.
כד מ"ז ס"ק ד. משא"כ כשמתחלה נעשה להשתמש בו ע"י סמיכה, כדלקמן ס"ב וש"כ.
כה מור ושורין ס"ג.
כו משנה פ"ק דידים מ"ב.
כז תום' חולין ק"א, א ד"ה מנופת. מור ושורין שם.
כח חזקין ק"א, א דפ"ה ה'תום' שם.
כט שמשמע זה אין נש"י במנופה של חבית לשיטת הר"ש ופי' הרא"ש (ידים פ"א מ"ב) ופי' הא' בתורת הבית הארוך בית ושיעור. וגם לשיטת ה'תום' רעילי מוכרים מעט זה, ומשום הכי א"י דמי לכלי שנתחלה תקנהו כך רלקמן

הלכות נשילת ידיים קנט

ח חמת וכפישה¹⁰² והם מיני נארות של עור¹⁰³ שהקנן ועשה להם בית מושב¹⁰⁴ נומלן מהם ואפילו נפחתו¹⁰⁵ מפהם או מצדיהם כל שמהויקן רביעית¹⁰⁶ מהפחת ולמטה¹⁰⁷.

אבל השק והקופה¹⁰⁸ שהתקנן לשבת בלא סמיכה ופתן בזפת עד שהם מקבלים משקן¹⁰⁹ אין נומלן מהם לידיים לפי שרובן אין מלאבתן למשקן¹¹⁰.

וה"ה לכובעים של לבדים אפילו הם קשים כל כך שאין מים זבים מהם מכל מקום אינן עשויים לקבל מים ומכל מקום ע"י הרחק מותר ליטול מהם לפי שעוברי דרכים רגילים לשתות בהם¹¹¹ ולכך אינן דומין לגמרי לשק ולקופה שאין רגילות כלל להשתמש בהם למשקן והמשמש בטלה דעתו אצל כל אדם.

ויש אוסרים¹¹² אפילו בשעת הרחק הואיל ולא נעשה לקבלה כלל מתחלתן וגם עתה אינן עומדין לכך ואינן דומין לביסוי הכלים שיכולים לישיב שלא מסומכים שיש מתירין ליטול מהם לפי שהרגילים לפעמים יתן בהם מעט משקן אבל בכובעים אין רגילות כלל אלא בעוברי דרכים בלבד ובטלה דעתם אצל כל אדם¹¹³ (וגם הם אינן מזמינין אותם לכך¹¹⁴ אלא שותין בהם באקראי על ידי הרחק).

(ולחאוסרין בכיסוי כלים אף על פי שיכולים לישיב שלא מסומכים כל שלא תקנן לקבלה אסור ליטול מכובעים אפילו בשעת הרחק¹¹⁵ אף לפי סברא ראשונה (ובכר נחבאר¹¹⁶ שיש לחוש לדבריהם):

מ כלי שמתחילתו תקנהו כך שאינו יכול לעמוד בלא סמיכה ואין משתמשין בו אלא ע"י סמיכה אינו בטל מתורת כלי מפני זה כיון שלכך נעשה מתחילתו וזה עיקר תשמישו¹¹⁷:
 י לפיכך כלי שהוא מלא נקבים מתחתיו ופיו צר מלמעלה וכשמינה אדם אצבעו עליו אין המים יוצאים וכשנסירה המים יוצאים מותר ליטול ממנו אע"פ שאינו מחויב בלום שכיון שעשוי לקבלה בענין זה וזה עיקר תשמישו נקרא כלי¹¹⁸.

אבל כל דבר שלא נעשה לקבלה אין מועיל לו מה שלכך נעשה מתחלתו וזה עיקר תשמישו כגון קנקנים שאינם שרים למעלה אלא כולט מהם כמו דד ששופכים דרך שם והוא גבוה יותר מהכלי¹¹⁹ (או ששפתי הכלי עצמן אינם שוין אלא גבוהים מצד אחד ונמוכים מצד אחד או שיש בהם חרודים יוצאים ויש בין חידוד לחבירו ככונס משקה אין נומלן במקום הגבוה אלא במקום הנמוך¹²⁰) ואצ"ל בקנקנים שיש בהם נקב בצדיהם סמוך לפיהם שאין נומלן מהם אלא דרך הנקב שמהנקב ולמעלה אין עליהם תורת כל אף על פי שכל נעשו מתחילתם הואיל ואינם עשויים לקבלה מהנקב ולמעלה¹²¹.

לח חזקין שם שם ק, א. מור ושוע' ס"ה.

לט רש"י שם ד"ה חמת.

מ רבינו יונה ברכות פ"ח (בב, א) ד"ה חמת. סמ"ג עשין

כו הל' גמ"י. שו"ע שם.

מא תוספ"א ד"ה פ"א ה"ג.

מב ד"ה פ"ק דידים מ"ב.

מג פירושו שנוטל דרך מקום הפחת, כ"לע"ל ס"ה.

מד חליץ שם.

מה תורת הבית הקצר בית ו שער ג.

מו רש"י שם ד"ה שם. מור ושוע' שם.

מז תורת סמ"ק פ"ה קפא. שו"ע שם.

מח רש"י ב"ם שלמת חליץ פ"ה ס"י לב. הובא בעולת

חמוד ס"ק ה. ס"ז סוף ס"ק ז (הראשון).

מט ראה חקרי הלכות ח"ו לו, א.

נ משא"כ בכיסוי הכלים שלפעמים מזמינים, כ"לע"ל ס"ז

(בין חצני עינול).

נא וכו' סברר גמ"י לפעודה ס"ה.

נב לע"ל סוף ס"ה.

נג חזונו פ"ד דכ"ס מ"ג. מור ושוע' ס"ה.

נד דא"ש חליץ פ"ה ס"ו פ"ז. מור ושוע' שם.

נה ש"ק שער האויות (פא, א) ה"ה ד"ה כלי. נד"א

ס"ק ד.

נו ראה פתח וצא ס"ק ג.

נז ס"ז ס"ק ז (הראשון). וכו' סברר גמ"י לפעודה ס"ב.

הלכות נשילת ידים קנט

אבל כלי שיש בו כרוז למטה מותר ליטול ידיו ממנו ע"י הסרת הכרוז¹⁰ אע"פ שהמים באים מלמעלה מהנבק הואיל ונעשה מתחלתו לקבל ע"י כרוז זה עיקר תשמישו¹¹.

אפילו היה כלי שלם לגמרי מתחלתו ואח"כ ניקבו ועשה לו כרוז ה"ו כתחילת תיקונו שעכשיו עושהו כלי חדש להשתמש בו דרך הנבק ע"י כרוז¹².

ואפי' לא עשה לו כרוז אלא סתם הנבק לגמרי שלא (פתחו) [יפתחו] עוד ואפילו לא סתמו בופת וכיוצא בו אלא שתחב בו עין וכיוצא בו בחווק (אם הוא כלי ע"י¹³) מועלת בו סתימה זו לעשות כלי כמו שמועלת בו כרוז¹⁴.

אבל אם פקקו בסמרטוט אינו מועיל לעשות כלי לפי שהוא תיקון עראי ואינו עשוי להתקיים¹⁵ (וה"ה) אם סתמו בטיט תיקון עראי הוא בכלי שמשמשמין בו במים ולכן אינו מועיל לנשילת ידים¹⁶) ואפי' סתימה יפה בופת וכיוצא בו אינה מועלת אם סתם לפי שעה ועתיד להחזירה לאחר זמן¹⁷.

ובכלי חרס אין סתימה מועלת אלא בופת¹⁸ או גפרית או סיד מעורב בנפסים¹⁹ או בכריל²⁰ ועופרת²¹ או בקולן של סופרים שמדבקים בהם נירוותרים²² (ואצ"ל ברבק) אבל לא בשאר דברים.

ובכלי וזכית אין סתימה מועלת כלל לעשותם כלי אפי' בריל ועופרת וכיוצא בהם²³.

וכן כלי מתכות שתשמישן בחמין כגון קוקמוס וכיוצא בו אין זפת וכיוצא בו מדברים הנמוסים בחמין מועילות לעשותם כלי לנשילת ידים²⁴ אלא א"כ יחדים לנשילת ידים שא"כ סתימה שאינה עשויה להתקיים היא וה"ה לקומקום של חרס או קדירה וכיוצא בהם אבל שאר כלי מתכות מועלת בהם סתימת זפת²⁵ וכיוצא בו.

ויש אומרים²⁶ שאין זפת וכיוצא בו מועיל אלא בכלי חרס (ובלי מתכות²⁷) ולא בכלי עץ²⁸ ואפי' כלי עץ שלם ששוליו הם נסרים מדובקים בופת אין נוטלין ממנו אע"פ שכך נעשה מתחילתו²⁹ ולא התירו בכרוז אלא לפי שהוא עץ ועץ בעץ מתהרק היטב³⁰:

ושלע (יור"ד סי' רא ס"ב), דהיינו כשעורבם יחד. וראה לקמן הלכות תיקוני המקוה ועשייתה. צמח צדק חו"ד סי' קעא. סי' קעב. סי' קעו ח"ג ס"ב. סי' שלד. סי' שלו סכ"ח וס"י. הדרושים קעו. א.
סח "בעין" שבתוספתא שם.
סט "קמטורין" שבתוספתא שם.
ע ראה פסחים בב, ב.
עא משנה פ"ד דכ"ד סי' מ"ג וכתנא קמא. רמב"ם הל' כלים פ"ב ד"ג. וז"ה בסדר נש"י לפעודה ס"ג. וראה מנחת פתח א"ח' תוספות לסי' קפ"ג מ"ג.
עב משנה שם פ"ג מ"ג.
עג תוספתא שם. ר"ש שם. משנה הורד' סוף ס"ק א.
עד ראב"ד הל' כלים פ"ד ד"ג. ט"ו ס"ק א. וז"ה בנפ"י לפעודה ס"ג.
עה שלא יוקשה על הראב"ד והמ"ו מתוספתא הנ"ל.
עו ולדעת דא' מועיל זפת אף בכלי עץ, כמבואר במשנה כלים פ"ג מ"ג מ"ה, וראה שרית צמח צדק חו"ד סי' קעו ח"ג ס"ב. וראה גם לעיל; ואפילו לא סתמו בופת ... אם הוא כלי עץ.
עז שיידי כנסת הגדולה הנב"ז אות פ. הנבא בעולת תמיד ס"ק ג. אלהו ונאמ' ס"ק ג' ואילהי רבה ס"ק ג.
עח ראה גם לקמן סי' שד' ס"ח. שרית צמח צדק חו"ד ריש סי' קעא. סי' קעב (ג, ק). סי' קעו ח"ג ס"ב.

נח סי' ה' תרומה סי' עו. סמ"ג עשין סי' כו הל' נש"י. רא"ש הלוח פ"ה סי' ד. טור ושולע ס"ט. תמ"א סוף ס"ה. וראה גם לקמן סי' קפב ס"ג.
נט מ"ו ה"ה ראה דמכשירין. תמ"א שם. מ"ז סוף ס"ק ג.
ס תמ"א ס"ק ג.
סא ראה לקמן בסוף המעין.
סב מ"א שם.
סג משנה פ"ה דפרה מ"ו. ועי' בפרוש הרא"ש שם דאפילו תן תנד אם המים הם למעלה מהנבק כו'. ובנטי' ששופך דרך פיו אפילו המים למטה תן הנקב כמיש' לעיט מ"ה. ומ"ש תמ"ז ס"ק א בסוף דבריו דגם התסור קשה כו' לא עיני' בראש. וז"ה בסדר נש"י לפעודה ס"ג. וראה שרית צמח צדק חו"ד סי' קפג אות ב. סי' קעו ח"ג ס"ח.
סד ראב"ד הל' כלים פ"ד ד"ג. ט"ו סוף ס"ק א. וז"ה בסדר נש"י לפעודה שם.
סה ע"י כסף משנה פ"ב מהל' כלים ה"ה גבי מנופת חבית.
סו תוספתא כלים ב"ק פ"ג ה"ג. לגרסת ראב"ד פ"ב מהל' כלים ה"ג. ד"ש טוף פ"ג דכלים מ"ג. וראה כף הרים ימ"ק.
סז תוספתא שם (בסדר ובנפסים), ובפרוש הר"ש (מקואות סוף פ"ד) ודרא"ש (הל' מקואות ס"ח), ומור

הלכות נשילת ידיים קנט

יא יש אומרים⁹⁸ שלא אמרו [שיעור] כונס משקה אלא בכלי שלם שניקב אבל גיסטרא שיעורו כמוציא משקה⁹⁹ ואיזה גיסטרא⁹⁹ כל כלי שנשבר ממנו קצת ואפי' לא נשברו אלא אוניו שאוהזים אותו בהם למלטלו ממקום למקום לפי שכלי שלם שניקב כמוציא משקה משתמשין בו משקין ע"י שמעמידן תחתיו גיסטרא לקבל משקין הנומפין אבל אין מעמידן גיסטרא לגיסטרא⁹⁹ וראוי לחוש לדבריהם:

יב יש אומרים⁹⁸ שלא אמרו שיעור כונס משקה אלא בכלי שניקב אבל נתבקע שיעורו כמוציא משקה ויש אומרים⁹⁹ שאין חילוק בין נקב לנתבקע ונסדק שלעולם אינו בטל מתורת כלי כפחות מכוונס משקה לפי שראוי להשתמש בו על ידי העמדת גיסטרא תחתיו וכן עיקר.

וכל נקב או סדק שמים יוצאים בו טיפה אחר טיפה בידוע שהוא כונס משקה ופסול לדברי הכל⁹⁸:

יג לא ימלא חפניו מים ויתן לחבירו על ידיו שאין נומלץ אלא מן הכלי⁹⁹.
והוא הדין אם נטל ידו אחת מן הכלי ואח"כ שפך ממנה לידו השנייה לא עלתה לו נטילה⁹⁹.

ויש מתירין בזה⁹⁸ שכיון שנשילת ידו הראשונה היתה מהכלי נקראת נשילת השנייה נטילה מכה הכלי ממשא"כ כשהכירו נתן לו בחפניו שאין באים על ידו של זה מכה כלי⁹⁹ אלא שלחבירו באו מן הכלי⁹⁸ וכן נהגו מקדם להקל אבל העיקר כסברא הראשונה ולכן יש להחמיר לכתחילה⁹⁸.

ואף המתירין לא התירו אלא כשידו הראשונה היתה טהורה כגון ששפך עליה רביעית בבת אחת ונטהרה ומקבל בה עוד מים ושופך ממנה על השנייה⁹⁸ ג"כ רביעית בבת אחת או אפילו מעט מים ראשונים ושניים ומשפשף זו בזו שיגיעו המים בשניה ככל הפרק הצריך נשילת ידים⁹⁸.

אבל אם שפך על הראשונה פחות מרביעית נממאו המים שעליה⁹⁸ וכששופכם על השנייה נממאין המים את הירד השנייה⁹⁸ וגם יד השנייה מממא את המים שעל גבי הראשונה כשמשפשף בה⁹⁸ וכשהזור ונוטל מים שניים לטהר הראשונים אינן מועילות כלום לטהרם

ו שער ג, ושכלי הלקט סי' קלו בשם ד"ת. ש"ע שם.
פט תורת הבית ושכלי הלקט שם. וכן אם נטל בידו האחת מים מהגרה, כדלקטן סכ"ד.
צ לביש ס"ה. עולת תמיד ס"ק ג.
צא תרומת הדישן סי' רנב. דמ"א ס"ג. מ"א סי' קסב ס"ק יב.
צב ברוך הבית. שו"ע שם.
צג פסקי דתוס' ותרומת הדישן שם (שמוד אחר שפכה על יד הא' משפשף בה את הירד הב'). וכאן נפרש הדיינו אחר ששופך ממנה על הירד הב'. ולדעת הב' דלקטן היינו ע"י שפכה — כלי ששפוף כלי, כמובא ברשב"א ומשכלי הלקט ובשו"ע שם).
צד כדלקטן סי' קסב ס"א.
צה משנה ידים פ"ב מ"ג. רא"ש חולין פ"ח ס"ח. מור וש"ע סי' קסב ס"ד — כשמשפשף, והוא הדין כששופכם על השנייה.
צו מעדני יום טוב חולין שם ס"ק ח. מ"א שם ס"ק ג.

עט ב"י ד"ה רדע שהרמב"ם ים של שלמה חולץ פ"ח סי' כז. מ"א ס"ק ג. וראה מ"ז ס"ק א ד"ה ובמה שכתב ב"י דנואה לו.
פ שבת צ"ה, ב (לענין מנאות כלים). רמב"ם הל' כלים פ"ח ה"ב.
פא משנה כלים פ"ד מ"ג.
פב שבת צ"ג, א. רש"י שם ד"ה שאין אומרים.
פג ביח ד"ה כתב הרמב"ם.
פד מ"ז ס"ק א.
פה ביריותא נדה ח"ט, ב. ב"ח ד"ה ומ"ש רבינו אם נקב. פ"ח ס"ק ב.
פו משנה פ"ק דידים מ"ב. מור וש"ע ס"ו. וראה גם לקטן סי' קסב ס"ג.
פז מודכ"י פ"ח דברכות רמז ר"א. ש"ע שם.
פח תוס' (הובא בפסקי התוס') מופה פ"א אות ה), ורשב"א חולץ ק"א, א ד"ה האי אריית ובתרת הבית האריך בית

תג הלכות נשילת ידים קנט

מטומאתם שנממאו מיד השניה שאין המים שניים מטהרים הראשונים אלא כשנממאו מן היר ששפכם עליה ולא כשנממאו מיר אחרת¹³ ונשאר יד זו בטומאתה עד שינגבה ופה ממימה ויהזור ויטלה כראוי וגם יד השניה שנממאה ממי הראשונה אין מים שניים מעילים לטהרה וצריך לנגבה ולהזור וליטלה¹⁴.

ואף אם נטל גם מים שניים על ידו הראשונה קודם ששפך ממנה להשנייה מ"מ כשמשפשוף זו בוו נממאו מי הראשונים מן השניה ותוורים ומממאים את הראשונה¹⁵.

אבל כששופך רביעית כבת אחת אינן מקבלן טומאה כלל מהידים לא מיר זו ששפכם עליה ולא מיר זו ששפשה בהם¹⁶.

והוא ישפך תחילה הרביעית על כל הפרק הצריך נשילת ידים ליר הראשונה (ומקבל עוד מים לשפשה בהם השניה) אבל אם מקבל רביעית בפיסת היר לבר ומשפשה בהם שתי ידיו לא עלתה לו נטילה כי מיר שקיבל המים בפיסת ידו נממאו שלא אמרו רביעית מים אין מקבלים טומאה אלא בדרך נטילה שהוא כששופכם על כל הפרק שהיא נממאה בנטילה זו אבל אם שפכם על החצי הירי חצי זה בטומאתו להברי האומרים שאין ידים טהורות להצאין כמו שיתבאר בס' קס"ב¹⁷ וחזור ומממא את הידים וכשמשפשה בהם כל ידיו נממאו כל ידיו וצריך לנגבן¹⁸.

ויש אומרים¹⁹ שלא תתירו המתירין אלא כשתייהר ידו הראשונה ברביעית או במים ראשונים ושניים ומקבל בה עוד ושופך על השניה ג"כ או רביעית או מים ראשונים ושניים שיעניו לכל הפרק אבל אם שפשה השניה בראשונה להגיע המים ראשונים ושניים לכל הפרק לא עלתה לו נטילה לפי שהמים הראשונים מממאין את היר הראשונה בניעית היר השניה בהם ואף אם מים הראשונים אלו הם מרביעית שתייהרו יד הראשונה מ"מ כיון שנשתתרו בה מעט מהם ושפכם על השניה נממאו מיר השניה שהרי אין בהם רביעית ותחרין ומממאין יד הראשונה בניעיתה בהם כשמשפשה בה²⁰. (וכן עיקר).

ולדברי הכל אם נטל ב' ידיו כבת אחת שאדם אחר שופך עליהן נעשו שתיהן כיד אחת ואינן מממאות זו את זו בניעיתן זו בוו כשמשפשוף במים זו בוו²¹ להגיע המים לכל הפרק ואפילו אינו שופך עליהן כל הרביעית כמו שיתבאר בסיומן קס"ב²² ואף על פי שאין המים מגיעים לכל הפרק מכה הכלי אלא בשפשופו אין בכך כלום²³):

יד צריך שיבאו המים על ידיו מן הכלי מכה נתן²⁴ ולא מאליהם שכן מצינו במי המאת²⁵ שנאמר בהם²⁶ והזה המהור על הממא.

(דמני פחות מרביעית כשתי שפכות). וראה גם לקמן סי' קס"ה.

קז ראה פסקי תוס' ותרנות הרשן שם, לפי שטת ר"ח ת"ל. וראה העי"ב תת" ע' 51.

קח חזקין קז, א. ש"ע סי"ז. וראה לקמן סי"ב ש"א שצריך שיבאו מכה אדם הקא. וז"ה בסדר נש"י למערה.

סמ"ג.

קט סמ"ג עי"ן בו ה"ל נש"י. הנהות חיימונות ה"ל ברכות פ"י (דפוס קושפא). ב"י ר"ה ובתבו הנהות מיישנות.

לבוש סי"ג. וראה גם לעיל ס"א לענין כלי. וראה לקמן סוף סי"ז שגם מקודש ידים וזולתם מהבזיר למרים שצריך להיות כח נתון.

קי במדבר יב, יט.

צז כדלקמן שם סי"ט.

צח רא"ש ופיר ושו"ע שם.

צט כדלקמן שם.

ק כדעיקר ה"א ודלקמן שם ס"ח.

קא סעף ג.

קב סי"ז ס"ק ז ה"ב.

קג שיידי כנסת הגדולה הגב"ה. ת"א סי' (ק)סב ס"ק ט (בתרו"ח ה"ב). וראה לקמן שם ס"ח שנהלוקת זו היא גם כשנטל ידו ה"א מרביעית ונעקה בידו ה"ב שאינה נטילה.

ות"ג.

קד וז"ה לקמן שם סוף סי"ג.

קה ב"י ר"ה ריע. שו"ע שם ס"ה. וז"ה לקמן שם ס"א.

קו סי"א (לענין שאין מממאות זו את זו בניעיתן) ומ"ג.

הלכות נשילת ידים קנט

לפיכך צינור שדולין מים מן היאור ושופכין בו ונמשכין ממנו המים להשקות השדה אינו יכול ליתן ידיו לתוכו או התחנות^{קט} כדי שיקלחו המים עליהן כשיגיעו להן מפני שאינן באים על ידו מכה אדם שכבר פסק כח השופך^{קכ} ואם משים ידו קרוב למקום השפיכה אף על פי שאינו משים תחת השפיכה ממש עלתה לו נטילה שכל זמן שהמים קרובים למקום השפיכה עדיין מכה אדם הם באים^{קכ} ואף על פי שהצינור המונע המים מלהתפשט לצדדי נהר אינו כלי אין בכך כלום כיון שעיקר הילוך המים הוא מכה כלי^{קכ}:

מז אם הטביל ידיו בתוך הצינור אינן טהורות מכה מביאה^{קכ} מפני שהם שאובין^{קכ}.

במה דברים אמורים כשהדולה שופך ונותן לתוך הצינור עצמו אבל אם נותן אותם הוין לצינור על הקרקע וממשיך אותם לצינור והטביל בו ידיו טהורות שהשא[ו]בה המשכיכה בקרקע עדה לנטילת ידים^{קכ} שהיא מדברי סופרים אף להפוסלים במבטלה כל גופו שהיא מן התורה כדו שהיה רוב המקוה מי נשמים והמיעוט שאובה שהמשיכו^{קכ} כמ"ש ביו"ד ס' ר"א^{קכ} ש"ך שהיא בצינור מ' סאה^{קכ} ושגדור בתוכו למטה לעכב וחילת המים יהיו נקיים ועומרים ולא זוחלין^{קכ} כמו שיתבאר:

מז ואפילו דולה ונותן לתוך צינור עצמו אם הדלי נקוב מאחוריו ככונס משקה ובעוד ששופך דרך פיו לצינור מקלח מאחוריו ליאור מטביל בו את הידים בשעה שהדלי שופך לתוכו ונחשב כאלו הטביל ביאור^{קכ} שהקילוח שמאחורי הדלי מחבר מימיו הדלי למימיו היאור והנצוק שמהדלי לצינור מחבר מים שבצינור למים שבדלי וחשובים מים שבצינור מחוברים למי היאור^{קכ} ואע"פ שהנצוק אינו חשוב חבור למבילה כל גופו^{קכ} וגם הקלוח שמאחורי הדלי אינו נצוק אם אין בו אלא ככונס משקה בצמצום שהוא יורד מפה אחר מפה^{קכ} אעפ"כ לענין נטילת ידים הקילו שברבר מונעט חשוב חיבור^{קכ}.

לפיכך ההולך בספינה בים ואינו יכול להטביל ידיו בים יקח כלי מנוקב ככונס משקה ודולה בו ממים ומטביל בו ידיו שמימיו מחוברים למי הים הואיל והם נוטפין ממנו לים דרך הנקב^{קכ} (אבל אם אפשר לו בקל להטביל ידיו בים אין לו לעשות כן לפי שיש הולקין

קיא הינו מקום נפילת הגנור בחריץ (ראה ס' התרימה ס' עו).

קיב נמדה ורשי"ש שם ר"ה היא אריתא ר"ה אין נטלין.

קיד הרב רבינו יונה ספ"ח דברכות (מב, א) ר"ה ואיכא למתק. הרשב"א חולין שם ר"ה מנפלת ונתורת הבית האריך ביתו ש ע"ה. טור ושו"ע שם. וראה גם לקמן ס' שנו ס"א וש"ל.

קיד ראה רשב"א וס' התרימה שם, שאם דין קרוב למקום השפיכה נק' אתי מכה כלי. וראה גם לעיל ס"א.

קטו זוחלין ק"ו, א לנרות הר"ף ספ"ח דברכות (מא, ב) ובמה פוסקים. טור ושו"ע ס"ו. ודין המבילה יתבאר דינו לקמן בס"א ואילך.

קטז ר"ף שם. טור ושו"ע שם (וזה האב"ד דלקמן סכ"ג הנכשר מביא בשאובין צ"ל והכא לא מוני מנעם דהוה אף כלי החומר לקרקע דפמול לדברי הכל, כדלקמן שם, ובפירוש הרמב"ם והרשב"א דלקמן ס"ו. וראה קונטרס אחרון שם).

קיו הרא"ה ורשב"א חולין שם. שר"ע שם וספ"ו. עי' בירוד ס' דא ר"ו דאין מובלים בכלים ובמיש לקמן סכ"ג דהוה אף כלי מחובר לקרקע ואם כן צריך לומר דהכא מיייר שהצינור אינו כלי כדלקמן ס"ו וק"א ס"ק א דלא

כמ"א סק"ח וס"ו סק"ט ועומ"ש לקמן. וראה פתח וטא ס"ק מ' וס"ק י.

קיה ח"א ס"ק מ.

קית ספקא דר.

קכ כרעה ר"א דלקמן סכ"א.

קכא כדלקמן ספקא כב.

קכב חולין שם. טור ושו"ע שם.

קכג רש"י שם ר"ה נוילך.

קכד לכמה פוסקים. עי' מהרות פ"ח מ"מ. רמ"א יו"ד ס' ר"א ס"ו.

רא ס"ו. ש"ך שם ס"ק פ. מ"ו שם ס"ק נו. כר"י

יוסף שם ס"ק יח וי"ו. שו"ת צמח צדק חו"ה ס' קטמ אות א וס"י קעו ח"ב אות ג.

קכה כדלקמן סוף ס"ב וש"ס משא"כ למדרת מים שאובין למבילה כל גופו. שענינו לכל הפחות כחוט השערה, ו"א כשפירת העור (ראה שר"ע יו"ד ס' ר"א ס"ג ובירמ"א שם).

קכו רש"י שם. תוס' שם ר"ה ואי. טור ושו"ע שם. מ"א ס"ק י"א.

קכז פסקי ריא"ו ברכות ספ"ח הל' גפ"י ס"ג. שלמי הגנורין ברכות פ"ח (מב, א אות ב). ח"א ס"ק י.

הלכות נשילת ידים קטו

על זה רמב"ם ואומרים שהנצוק אינו חבור לנשילת ידים כמו שאינו חבור למבילה כל גופו ואע"פ שהעיקר כסברא הראשונה מ"מ במקום שאפשר מהוות טוב אל תקרא רע (ט"ז).

אבל אי אפשר לדלות ככלי שלם וליוטל ממנו לידים בדרך נשילה מפני שמי הים מלוחים הם ופסולים לנשילת ידים ואינם כשרים אלא בדרך טבילה כמו שיתבאר בס' ק"ם פ"ד:

וז' אבנים הקבועים בכותל שחקק בהן בית קיבול ותיקן להם כרוז אין ליוטל מהן לידים שכיון שהם קבועים בכותל לעולם הרי הן ככותל ואין שם כלי עליהן ואע"פ שעשה להן בית קיבול אבל אם חקק להן בית קיבול תחלה ואח"כ חיברן בכותל נוטלן מהן הואיל והיה עליהן שם כלי בתלוש רמב"ם וכן כלי המחובר לקרקע נוטלן ממנו.

והוא שיש לו כרוז ונוטל דרך כרוז שמסירה בכל שפיכה ושפיכה שזו נקראת נשילה מבח נותן כמו שיתבאר רמב"ם אבל אם הכניס ידיו לתוך הכלי ושכשכן במים לא עלתה לו נשילה שזו אינה נשילה אלא כעין הטבילה היא זו הואיל והכלי מחובר לקרקע ואין טבילה בשאובין רמב"ם.

אבל אם אין הכלי מחובר לקרקע הרי זו דרך נשילה אע"פ שאין באים על ידיו מבח נותן לפי שבין שנוטל ידיו מתוך הכלי ובין מכניס ידיו לתוך הכלי הכל נקרא נשילה בכלי רמב"ם משא"כ בצינור (א) שאינו כלי מפני שאין לו ד' דפנות רמב"ם לפיכך הצריכו שיהיו בו ידיו

קונטרס אחרון

(א) שאינו כלי בו וע"י כמה שנתבאר לקמן רמב"ם דהראב"ד רמב"ם ס"ל דאיתא דדלאי מירי בכלי המחובר לקרקע. דדוחק לומר דהכי קאמר רמב"ם דהוה להו שאובין ובעינן מ' סאה משא"כ במקורו כהר"ם רמב"ם. גם מסתמינת גמרא ופוסקים משמע דאפי' יש מ' סאה אין מטבילין רמב"ם.

והשו"ע רמב"ם ס"ל דאינו כלי מדמכשר בהמשכה. והא דפסל כלי המחובר לקרקע רמב"ם היינו משום דלא מסתברא ליה להקל ככה"כ רמב"ם דבתראי פליגי עליה רמב"ם, אלא משום דהרמב"ם ורשב"א רמב"ם ס"ל הכי כדמשמע בב"י רמב"ם בשם מהר"י ז' חביב ואינהו פסלי כהאי גוונא ודו"ק:

קכא רמב"ם חולין פ"ח ס"ד לגיורת הרי"ף ברכות פ"ח (בב, א.) וביי ר"ה הרי"ף לדעת הרמב"ם.

קכב כ"ח פ"א, ב.

קכג סעף יב, דאין נטלין מהן אלא אם כן הרתיחו אותם (וראה פתוח וטא ס"ק יא.) משא"כ טבילה מותרת אף בים (מקואות פ"ח מ"ד. מור וש"ע י"ד ס' רא ס"ה).

קכד אגודה כ"ב ס' קמז. וד"א ס"ז. וראה חר"ש צנחן צדק רמ"ד קטשולק בזה בין אבנים הקבועים בכותל לבין אצטריכל. דף של נתחננו. ובין לא היה עליו תורת כלי מעולם לבין כלי שניכס וקבעו בקרקע. ולענין טבילה בהם – ראה לקמן חו"ה בר"י תקנוי מקוה ועשייה. וראה תקנוי מקואות לפי תקנת ברובינו ע' כב.

קכה לקמן סעף יח.

קכז רמב"ם חולין ק"א א"ה ואין. הובא ברשב"א שם ד"ה

הא וד"ה ליוטל ובתורת הבית האריך ביתו סוף סעף ג' ש"ע ס"ח. ובהו גם הראב"ד מודה, כולקמן ס"ג, ובהצטיון לעיל ס"ג, ובקונטרס אחרון.

קכח שאלתנו דרב אחאי פ"ו מצורת שאילתא צ' בה"ג ברבות פ"ו (ב, ב). הרשב"א שם ובשול"ת ס' קצא וס' תקנ' רעה הא' שבוש"ע שם.

קכט ראה מור וש"ע י"ד ס' רא ס"ה.

קל סעף כג, ולעיל בהצטיון בס"ג.

קמ ר"ה וסברת הלכות גדולות.

קלו ה"ל ברכות פ"ו ה"ה, הנמשך להטביל כמ' סאה מים שאובין.

קלח כוננו חולין ק"א א' ופוסקים (ולעיל ס"ז), שאין מטבילים הרים כגנור משום דהוה לזו מים שאובין, ונפרש לדעת הראב"ד דהיינו כיון שבטנים שאובין צדק מ' סאה למבילת דים.

קלט רלקמן ס"א וס"ג. שבטנא כשרה מטבילין הרים אפילו אין בה מ' סאה. וראה תהלה ליד ס"ק ה.

קמ כגנור (איתא דרלא). ולכן פירש לדעת הראב"ד דמירי בכלי המחובר לקרקע, כתיובין הרמב"ם ורשב"א המצויין לעיל (בפנים).

קמא סעף ז' (ולעיל ס"ז), שפסק ש"ע המבשח אפטר להטביל אפילו בתוך הצנור, על כרחך יפטר כהרשב"א המצויין לעיל, דמירי כגנור שאינו כלי.

קמב בסעף ח, אף שאינו מופרש בן כגנורא ובכלי קמג המצויין לעיל (בפנים). דמירי להטביל ידיו בכלי בכל אופן, ואינו מחולק בין כלי המחובר לקרקע לכלי שאינו מחובר.

קמד תוס' רמב"ם וסמ"ק ודגרות מיומנות המצוינים לקמן (בפנים).

קמה המצוינים לעיל (בפנים), דסברא לזו כה"ג, ואינהו פסלי כשהכלי מחובר לקרקע.

קמו ר"ה וסברת הלכות גדולות.

תמו

הלכות נשילת ידיים קנט

קרוב לשפיכת הדלי שיבאו המים על ידיו מכה שופך מהכלי^{קטז} וה"ה לכל מי שאוחז ידיו חוץ לכלי צריך שיבאו המים על ידיו מכה נותן מהכלי^{קטז} אבל כשמששים ידיו בתוך הכלי א"צ לנותן רק שהוא במים כשיעור נמילה שהיא רביעית וא"צ להיות כשיעור מבילה שהוא מ' סאה^{קטז}.

ויש אומרים^{קס} שלעולם אינה חשובה נמילה אלא א"כ באו המים על ידיו מכה נותן כמו שמיצינו בקידוש הים ורגלים במקדש^{קנא} דכתיב ורחצו ממנו ולא בתוכו^{קנב} שכתובו אינו רוחץ מכה נותן אבל חוצה לו רוחץ ע"י הסרת הברוא מהרד היוצא ממנו^{קנב} וזה נקרא כח נותן כמו שיתבאר^{קנד}.

ובשעת הרחק יכול לסמוך על סכרא הראשונה^{קנה} ויברך על נשילת ידיים^{קנו} ואם אח"כ נודמן לו יטול כדרך נמילה יטול בלא ברכה ויש אוסרין^{קנז} אפי' בשעת הרחק לפי שהעיקר כסכרא האחרונה (ויש לחוש לדבריהם שלא לברך על נמילה זו אלא נמיל בלא ברכה ויכרוך ידיו במפה ויאכל שיש מי שמתיר על ידי מפה בכל מקום כמו שיתבאר בס' קט"ג^{קנז}):

ידן הבית שיש בה מים מניחה על ברכיו ונוטל^{קסג} כי מה שברכיו מסייעין לשפך נחשב כח נותן^{קסד} ואם היתה מוטה בארץ ע"י שנתגלגלה מאליה והמים מקלחים ממנה או שעומדת והמים יוצאים דרך הנקב ע"י שנפלה הברוא מאליה ונתן ידיו שם לא עלתה לו נמילה^{קסד}.

אבל אם הסיר הברוא וקבל המים על ידיו נחשבת הסרתו דבר המונע שפיכת המים כאילו שפך המים ביודו וכו"מ צריך להחזירה ולהסירה בכל שפיכה ושפיכה היוצאת מהנקב^{קסז} שקילוח ראשון לבר נחשב כאלו בא מכוחו ואח"כ מקלח מאליה^{קסז} לפיכך הנוטל מכיור שמתוקן ע"י תרנגול בעין ברוח צריך להפך התרנגול כמה פעמים בכל נשילת יד ויד לפי שהקילוח הוא דק ואין מספיק לשפוך על כל הפרק הצריך נמילה בקילוח ראשון היוצא מהנקב^{קסז}:

קמז רש"י אבות הבית הארוך ביתו שער ה וכו"ה בחירושו לחולין שם ד"ה מגופת וכשילת היא מ' תקפו. שיע שם. ועי' בקוטרס אחרון.

קמח כהלפתן מ"ה וצ"ל.

קמט ביזח ל"ה וצריך. מ"ז ס"ק י. דלא כהנהגת אשרי

ברכות פ"ב סוף ס"א. בשם אור וזעו ח"א ס"א. סא.

קנ חנוף חולין שם ר"ה רלא. רא"ש חולין פ"ה ס"ג.

וסתם מ' קפא. והנהגת חיימוניות הל' ברכות פ"ז

אותו (וברפס קושטא שם בשם ספ"ג עשין כו הל' נ"ט).

מור. דיעה ה' פכש"ע שם.

קנא שמכאן לגדור שצריך כלי, כדלעיל ס"א. ולקטן מבילה בבלי למד מכאן בה"ג (שם ושם) דרועו בקידוש הים

דקא ולא בנפ"ה. והתולקים סוברים שגם בה נפ"ה שיה

לקדוש הים ורגלים (רמב"א חולין שם).

קנב שנות ל' יט. וברובם כ"א. א.

קנג מ"ג עשין כו הל' נפ"ה. וראה לעיל מ"ד שיערך

הלימוד שצ"ל בנפ"ה כח נותן הוא מהוא מ' המאת.

קנד לקמן מ"ה.

קנה שרוע שם.

קנו מ"א ס"ק מ.

קנז רש"י בם שלשה חולין פ"ה ס"א. כג. מ"ז ס"ק א.

קנח לפינוי שם לא הבאה היעה זו (רק דעת העירך להחזיר באין טום מצוין לפינוי כ"ו), אבל בבי' שם

הובאה דעת הרמב"ם הל' ברכות פ"ז ה"ה. וראה גם רש"י

חולין ק' ב ד"ה ולא התירו. וראה חקרי הלכות ח"ו פ' א.

ובעין זה הבריע רבינו בפרק נפ"ה למענה סכ"ב, דלקל

בשעת הרחק בדרך ששכילו בששקת לברך מפה על ב' ידיו

וראה הענין בתו' ע"י. 59.

קנז משהו טוף פ"ק דידיו. מור וש"ע פ"ט.

קס ר"ש שם. מ"א מ"ז. ששנעם זה כאן הכל מדרים

שעושה. כן אף לכתחלה, משא"כ לקמן פ"ט.

קסא מור וש"ע שם. מ"א ס"ק יז וס"ק יח.

קסב סמ"ג עשין כו הל' נפ"ה. רא"ש חולין פ"ה ס"ד.

והדרכי ברכות רמז ר"א. מור וש"ע שם. וראה

אנ"ק ארנו"ר מנרש"ב נ"ע ח"ה ע' קפג.

קסג מרדכי שם. אגודה חולין מ' קי. מ"א ס"ב.

קסד שירידי כנסת הגדולה דב"י אות כג. עולת חמ"ד

ס"ק ד. ונ"ה בפרק נפ"ה למענה ספ"ג. אבל שם:

אם הקילוח גדול ומספיק לדעוץ המים בבת אחת לכל שפת

כ' ידיו כאחד עדין הפרק מכל סביבותיו ששפיכה אחת מכה

ראשון לברו ואם אין הקילוח גדול כל כך פיר בהראש ב'

פעמים על ד' ו' פעמים על ד' או אבל אם הקילוח דק

תזו הלכות נשילת ידים קנט

יט אם הטח הכית מלאה מים ^{קסו} והלך וישב לו והחבית שופכת מים כל היום מחמת הטייתו ^{קסו} ונטל ידיו ממנה עלתה לו נשילת כי כל המים היוצאים מהחבית מכתו הם יוצאים שבהטייתו הניע כל המים מחמת הטייה זו משא"כ כברוא שלא עשה מעשה בגוף המים אלא שהסיר דבר המונעם מלצאת לכן אינו נחשב מכתו אלא קילוח ראשון היוצא מיד מן הנקב שפתחו ^{קסז}:

כ אם הקוף נתון מים לידים יש מכשירין ^{קסח} לפי שלא הצריכו אלא כח נתון בלבד ^{קסח} יהיה מי שיהיה ויש אומרים ^{קע} שהצריכו שיבאו המים מכה אדם דוקא כמו במי הטאת ^{קעא} ויש לחוש לדבריהם ^{קעב} לכתחלה אבל ברעעבד יש לסמוך על סברא הראשונה להקל ברברי סופרים ^{קעג}.

והוא שהנטל מתכוין לשם נשילת המכשרת לאכילה ^{קעד} כמו שנתבאר בס"י קנ"ח ^{קעה} משא"כ כשאדם נתון לידים מועלת כוונת הנתון אף על פי שהנטל אינו מתכוין כלל ^{קעו}. ואם הנתון הוא פחות מכן שיש מי שאומר ^{קעז} שדינו כקוף לפי שאין בו דעת כלל ואין כוונתו כוונה ^{קעח} אבל מכן ו' ואילך אע"פ שהוא קמן וכן חרש ושומה ^{קעט} או אפילו נכרי ^{קפ} מועלת כוונתם ^{קפא} אע"פ שהנטל אינו מתכוין.

ואם הוא מתכוין יכול לטול מחרש שומה וקמן ונכרי אע"פ שאינו מתכוונים שכולם קרוים אדם לענין ביאת מים מכה אדם לנשילת ידים ^{קפב}.

וכן מותר לטול מהנדה ^{קפג} אם היא בתו ^{קפד} או משרתת שלה ^{קפה} אע"פ שהנדה וכן הנכרי מטמאים במשא ונטמאו המים שבכלי אע"פ שלא נגעו בהם והאיך יטהרו המים את הידים אפי' לחולץ כיון שנטמאין משום סרך תרומה ולתרומה הן פסולות מפני שנמטאו מהמים

קעז הגהות אשרי ברכות פ"ב ס"א, בשם אור ורוע ח"א ס"י עה, ועי' ב"ח ד"ה אבל כל אדם בשם מרדכי האריך בשם תשוכת רש"י (ס' פגז). וז"ל בסדר נש"י לשעודה שם.

קעח ב"י ר"ה וכתוב בהגהת אשרי. לבוש ס"ב וראה לקמן בסמוך (שלענין כח נכרא אין רינו בקוף). יז"ד ס"ב ב ס"א סק"א (שגם בהו יש ב' היעות). לעיל ס"י גה ס"ה (שאין דעמו כלום) תהלה לרוד ס"ג פ. חקרי הלכות ח"ז לב, נח.

קעט משנה שם. מור ושועי ס"א.

קפ תוס' נדה, קא, ב ד"ה מערה. פירוש הרא"ש ידים שם. רשב"ם שם. מור ושועי שם. וראה לקמן ס"י רמג ק"א ס"ק ג: והדגים מנזם שהמנהג נגשית בגוף המישראל ... שהישראל פושט ידיו אף על פי שממיו אין בו טהרה ... אפשר דלענין ברכה מרני אפילו סיוע בעלמא.

קפא ר"ש ופירוש הרא"ש ידים שם. כ"י שם ד"ה אבל כל אדם. לבוש ס"ב.

קפב משמעות המשנה ידים שם, שגם ר' יוסי הופסל בקוף מורה בהרש ששמה וקמן. מור ושועי ס"א. לבוש ס"א. עולת תמיד ס"ק מז.

קפג תוס' ופירוש הרא"ש גורכיו שם. מור ושועי שם. נערה זקנים ס"א.

קפה ראה נגה משה ס"י רמז (שאמר רק אשתו נדה והתיר בנדה סתם, ואף הביא החלוק בין דרך חבה לדרך שירות). הובא באילה ונשא ס"ק יא ואילה רבא ס"ק כ. ובסדר נש"י לשעודה ס"א ז – רק בתו.

בענין שאינו מספיק לזניע המים לכל שמה הדי עד הפרק מכל סביבותה כשפיכה אחת מכה ראשון דהיינו קילוח ראשון לכרו בגון אותן שיש להם כיוור קבוע בכתול ובתחתית הכיוור יוצא מנוג דר קמן ועליו סובבת בראו קמטה לסתמו ולפתחו מנחר שקילות הוד קמן ורק אין ליטול ממנו לידים, וש"נ. וראה לקמן ס"י סכב ס"ז.

קסח חשונה סוף פ"ג וכתנא קמא.

קסו ר"ש שם. שועי ס"ז.

קסז ד"א ס"ק כא. וראה א"ק אדמירי מהרש"ב נ"ע ח"ה ע' קפריה.

קסח הגב"מ ד"ל ברכות פ"ו ה"ג. הרשב"א חולק ק, א ר"ה נוגפת ובתורת הבית האריך בית ו שער ד. ריעה ה"ל בש"ע ס"ב.

קעט הגב"ם שם ז"ל, והדלעיל ריש ס"ה.

קע תוס' חולין שם ד"ה רלא. דא"ש שם פ"ח ס"ג. מור ושועי שם. וכ"ל בסדר נש"י לשעודה ס"ח.

קעא כדלעיל שם.

קעב ד"א שם.

קעג ד"א ס"ק כד.

קעד שולמ"ר מה שהקוף אין לו כח אדם גם אין לו כוונת נתון, ולכן צריך עכ"פ כוונת נשיל, כמבואר בתוספתא ד"ס פ"א ז"ל רשב"א בתורת הבית בית ו שער ד. שו"ע י"ג ים של טהרה חולין פ"ח ס"ב כד. מ"א ס"ק כה.

קעז סעיף ג', מחלוקת אם מועיל ברעעבד בלא כוונה. וראה גם לקמן פ"י קסד ס"א.

קעח תוספתא שם. רשב"א שם ובשילת ח"א ס"י תקי. ד"א ס"ג.

הלכות נשילת ידיים קנט

הטמאים מ"מ כיון שאנו כלנו טמאי מתים ואי אפשר להיות לנו מים טהורים אין לחוש גם לטומאת הנכרי והגדה¹⁹⁹ ויש מחמירין¹⁹⁸ בנדה ונכרי כיון שאפשר לזהר מטומאתן ואין דנין אפשר משאי אפשר¹⁹⁹ וטוב לחוש לדבריהם שלא לקבל נשילת מנדה ונכרי¹⁹⁹ אבל אם הנכרי הביא מים בכלי והוא נוטל בעצמו אין לחוש²⁰⁰ (שזהו גם כן דבר שאי אפשר) ומי שיוכל לזהר גם בזה אשריו²⁰⁰:

כא המטביל ידיו במי מקוה אף על פי שאין המים באים על ידו מכה נותן ידיו טהורות אם כל גופו נטוהר בהם ידיו לא כל שכן²⁰¹ והוא שראויים למבול בהם כל גופו דהיינו שיש בהם מ' סאה אבל פחות ממ' סאה²⁰² או שהם וזחלין²⁰³ פסולין גם למטבילת ידים ויש אומרים²⁰⁴ שאפילו אין בהם אלא רביעית כיון שאינן שאובים והם בקרקע כשרים למטבילת ידים לפי שמן התורה א"צ מ' סאה לשום טבילה אלא למטבילת כל גופו בלבד לפי שהוה שיעור מים שכל גופו עולה בהם בבת אחת שאין טבילה לחצאין אבל טבילת כלים די רביעית מי גשמים שבקרקע אם הכלי מהכסה בתוך המים כגון מחטין וצנורות²⁰⁵ אלא שהתכמוס אמרו שלא ידא חילוק בין טבילת גופו למטבילת כלים והצריכו הכל במ' סאה²⁰⁶ וכיון שטבילת כלים שהיא מן התורה דיה רביעית כל שכן נשילת ידים שהיא מדברי סופרים שריה רביעית כיון שירדו מהכסות בהם ויש לשמוך על דבריהם להקל בדברי סופרים בדיעבד²⁰⁷ אבל לבתחילה יש להחמיר כסברא הראשונה²⁰⁸:

כב במה דברים אמורים במי מקוה שהם מי גשמים והפשרת שלגים וכיוצא בהם שנקוו ונתקבצו למקום אשבורן אבל מי מעיין לדברי הכל כשרים למטבילת ידים כל שמתכסים בהם ידיו בבת אחת²⁰⁹ לפי שגם למטבילת כל גופו יש מכשרין²¹⁰ כל שכל גופו עולה בהם בבת אחת א"פ שאין בהם מ' סאה כגון לאדם קטן כמו שיתבאר ביו"ד סי' ר"א²¹¹ ואפ"ל הם וזחלין²¹².

אבל מי גשמים והפשרת שלגים וכיוצא בהם שהם וזחלין יש להסתפק²¹³ לפי סברא האחרונה²¹⁴ אם הקילו בנשילת ידים גם בוזחלין כמו שהקילו בפתות ממ' סאה או שלא הקילו בוזחלין מפני שפסולות גם למטבילת כלים מן התורה (ולכן יחזור ויטול בהלכה

קפו תורת הבית ביתו ו ש דר. פירוש הרא"ש שם. ט"ז ס"ק מז.
קפז ר"ש דים שם. תשב"ץ סי' רעה. מר"ל הל' נט"ו (ע' תנן). רש"י בכתובות הדמור וזכר של שלטנה חולין פ"ח סי' כז. (נ"ח בסדר נט"ו לפעודה ספ"ו).
קפח מוכה ג. ג.
קפט ט"ז ס"ק מז. מ"א ס"ק כב.
קצ מ"א שם.
קצא ט"ז שם.
קצב תשענות גמ' חולין ק, א גבי חמי טבריא. דלקמן סי' קס ס"א.
קצג רש"י שם ד"ה דאפסקיהו דרף ק, א ד"ה אין נטולין (לנירסת הדפוסים שלנו שהיא מהדורא בתרא – ראה אור ידוע ח"א סי' מא). והנהיגה ה', כ ד"ה ולמדו. רמב"ם הל' ברכות פ"ו הל'ה. מרדכי פ"ח דברכות רמז רב. מור וריעה דב' בשועי ס"ד.
קצד ראה לקמן ספ"ב וט"ג. וראה גם לעיל ספ"ו.
קצה חרב רבינו יונה שם (ברכות מא, א) ד"ה ונראה למור). רשב"א בחידושי חולין ק, א ד"ה כי פליגי.

רעה הא' בש"ע שם.
קצו פסחים י, ב ורש"י שם ד"ה בקרקע. וראה גם לקמן סי' קס ספ"ו. סי' קכב ס"א.
קצז נזר לה, א. רש"י שם ד"ה והואט מקוה כפירוש הב' תוס' שם ד"ה בר.
קצח שו"ע שם. וז"ל במסמור סדר השכמת הבוקר ד"ה המהלך, ובספר נט"ו לפעודה ס"ח.
קצט חו"א שם. וראה גם לעיל ספ"ו.
ר שו"ע ס"ד. וראה גם לקמן סי' קס ס"א.
רא רמב"ם הל' מקואות פ"ט הל' א. בעלי התנ"ש להראב"ד ריש שער המים. הובא ברא"ש הל' מקואות סוף פ"א.
רב סימן זה בשו"ע לא הגיע לידנו, וראה מור בתחלת הסימן שם.
רג שני מעיין מנשרין מוחלין (יו"ד סי' א ס"ב). וכ"ה בספר נט"ו לפעודה ס"ח.
רד כ"י ד"ה ובמי גשמים. שו"ע ספ"ו. וראה קובץ ד"ת ח"ב ע' צ.
רה כ"י שם. ט"ז ס"ק יז. מ"א ס"ק ב.

הלכות נשילת ידיים קנט

ולא יברך אם בורך על הנשילה הראשונה כי שמא נטל ובורך כחלכה וספק ברכות להקל^(א):

בג וכל זה כמו מקוה אבל מים שאובין אפי' הם כמקום אישבורן ויש בהם מ' סאה פסולות לטבילת ידיים^(ב) ויש מכושירין^(ג) במ' סאה שאובין בקרקע הואיל והם כשרים לטבילת בעלי קרין הצריכים טבילה לדברי תורה מתקנת עזרא כמו שנתבאר בס' פ"ח^(ד) (והעיקר כסבא הראשונה).

ומים שבבלי המחובר לקרקע לדברי הכל פסולים לטבילת ידיים^(ה) (ואפי' הם מים גשמים שאין טבילה בכלים כמו שיתבאר ביו"ד סי' ר"א^(ו)).

והאין^(ז) ובה שהמשיכוה על גבי קרקע לדברי הכל כשרה לנשילת ידיים^(ח) כמ"ש למעלה יי: **בד** לא יטול מים מתהדר בידו אחת ויתן על ידו השנית^(ט) לפי שאין כאן לא נשילה ולא מביאה^(י) שנשילה היא מן הכלי וידו אינה כלי^(יא).

אבל אם נטל ידו אחת מן הכלי ואחת בטבילה ידיו טהורות^(יב) ומברך על נשילת ידיים^(יג). אבל המטביל ב' ידיו יש אומרים^(יד) שאינו מברך על נשילת ידיים אלא על טבילת ידיים או על שטיפת ידיים^(טו) לפי שלשון נשילה נתקן על שם הכלי שנקרא נטלא^(טז) ויש אומרים^(יז) שמברך על נשילת ידיים ולא על טבילת ידיים שהיון ציונו על טבילת ידיים אבל על נשילת ידיים ציונו ויש בכלל מאתיים מנה שמחמת חייב הנשילה שציונו אנו מטבילין עכשיו ויש מי שהכריע^(יח) שאם מטביל במים הכשרים לנשילה מברך על נשילת ידיים אבל אם מטביל במים הכשרים לטבילה ולא לנשילה כמו שיתבאר בס' ק"ם מברך על טבילת ידיים (והמברך על שטיפת ידיים יוצא לדברי הכל^(יט)):

בה המטביל ידיו אין צריך שתי פעמים^(כ) כמו שהצריכו^(כא) מים שניים בנשילה לטהר הראשונים שנמטאו מהידים אם אין רביעית אבל בטבילה אין כאן מים ממאים כלל וכן א"צ לנגב ידיו כמו שנתבאר בסיומן קנ"ח^(כב) וכן א"צ להגביה ידיו כמו שיתבאר בסיומן קס"ב^(כג):

ריט ס' התרומה סי' עג. מודרכי ברכות פ"ח רטו רב. וסו"ג עשין כו הל' נפ"ה. והשב"א חילין שם בשם התוס'. מור ורי"א סי' כ"ג.
רב ס' התרומה שם. מודרכי פ"ח דברכות שם. ספ"ג שם. תשב"ץ סי' רע"ג.
רבא כולעיל סי' מ' מהרה"ק ס"א.
רבב הרב רבינו יונה ברכות סוף פ"ה (מא), א ד"ה ולענין (ברכה). והושב"א חילין שם (כשם רבותיו והראשונים) ובתורת הבית הארוך בית ו שער ה' (כשם רבנו יונה) ובש"ת סי' קצ וסי' תשנ"ד. של"ע סי' כ"ג. מ"ז ס"ק כא.
רבג פני יצחק אפי' רבכיו סוף סי' שעב. מ"א ס"ק לא.
רבד ראה תשב"ץ סי' רע"ג. מהר"ל הל' נפ"ה ומעודה (ע' תנו). אגור סי' קצ"ג. משה משה סי' רסו – שכן נהגו גור"ם מרומברג ומודר"ל. וראה גם ספר נפ"ה למעודה ס"ג. וראה פתחא ונשא ס"ק יד.
רבה תוספותא ידיים פ"ב ד"ה. מודרכי פ"ח דברכות סי' רב. של"ע סי' ט. וכה' בספר נפ"ה למעודה ס"ט.
רבו לקמן סי' קסב ס"א וע"ג.
רבז סעף יז.
רבח סעף יז.

רו ראה חקרי הלכות ח"ו ל"ג. ב.
רז תב"ש הל' ברכות פ"ז ד"ה. מור ויעה הא' בש"ע ספ"ג. וראה גם לעיל ספ"ג.
רח רמב"ד שם. דעה הב' בש"ע שם.
רט סעף א. וכה' לקמן סי' תרו ס"א.
רי מ"א ס"ק בת, וכולעיל סי' וקונטרס ארוגן שם. וראה לעיל סי' פח ולקמן שם, שבם טבילת עזרה צ"ל בקרקע הקא.
ריא מ"רו וס"ד ס"ק כא.
ריב ר"ה ר"ה ורשב"א חילין ק, א. שו"ע סי' וספ"ג.
ריג סעף ז.
ריד שאילתת דרב אחאי פ"ו מצווע שאלתא צ. בה"ג ברכות פ"ז (פ, ב). רשב"א חילין ק, א ד"ה האי אריזא ותורת הבית הארוך בית ו שער ג. שו"ע סי' ו' ואם נטל ידו האחת מנהלי, ראה לעיל סי' י"ג.
רטו תורת הבית שם. של"ע שם.
רטז מ"א ס"ק כ"ג.
רז גיפן מ"ג. ב. תורת הבית שם. של"ע סי' ה.
ריח רבזו ס"ב. מ"א ס"ק ל.